احمد الشرع

(ابو محمد الجولاني)

ليکوال : جوهر جبران

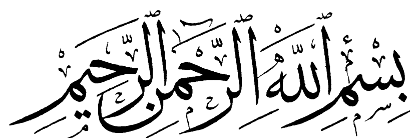
کال: ۱۴۰۴ هـ. ش

احمد حسين الشرع (ابو محمد الجولاني)

ليکوال: جوهر جبران

کال: ۱۴۰۴ هـ.ش

د کتاب پېژندنه

د کتاب نوم: احمد حسین الشرع (ابو محمد الجولاني)

لیکوال: استاد جوهر جبران

خپرندوی: جبران شخصي کتابتون

کمپوز: په خپله لیکوال

ډیزاین: انجنیر ګوهر جبران

چاپ کال: ۱۴۰۴ل

د چاپ شمېر: ۱۰

د چاپ لړ: (۰۰۳۶)

د چاپ وار: لومړی

+93 707604044 : واټساپ او اړیکه

تر لاسه کېدو ځای

www.Ketabton.com

لړلیک

عنوان **مخ**

لومړی څپرکی

سریزه

دا کتاب د یوه عادي سړي کیسه نه ده، بلکې د هغه انسان ژوند بیانوي چې د جګړې، ګډوډۍ او نړیوال فشارونو په منځ کې د ملت د برخلیک یوه نښه وګرځېد. احمد الشرع د سوریې له کړکېچونو راټوکېدلی شخصیت دی؛ داسې مشر چې د توپانونو په منځ کې وروزل شو او د تاریخ سخت پړاو ته ورسېد. دا ژوندلیک د واک کیسه نه، بلکې د مسؤلیت، پرېکړو، قربانیو او د یوه ملت د دردونو هنداره ده. لوستونکی به په دې پاڼو کې یوازې یو ولسمشر ونه ویني، بلکې د زمانې له ازموینو تېر شوی انسان به وپېژني.

احمد الشرع د سوریې د انتقالي پړاو ولسمشر او د بشار الاسد د پرځول شوي رژیم پر ضد د وسلهوالې سوریایي مخالفې ډلې پخوانی مشر دی. نوموړی په ۱۹۸۲ کال کې زېږېدلی دی. هغه په ۲۰۰۳ کال کې د امریکا د یرغل پر وړاندې د مقاومت لپاره له القاعده تنظیم سره په عراق کې یوځای شو، چې له همدې امله پنځه کاله زنداني هم شو.

وروسته سوریې ته ستون شو او د القاعده یوه څانګه یې جوړه کړه چې "جبهة النصرة" یې ونوموله، او په هغه وخت کې د ابو محمد الجولاني په نوم پېژندل کېده. خو د ۲۰۱۶ کال د جولای په میاشت کې یې د فکري او منهجي اختلاف له امله له القاعده سره اړیکې پرې کړې او د "جبهة فتح الشام" د جوړېدو اعلان یې وکړ، چې وروسته یې نوم "هیئة تحریر الشام" ته واوښت.

هغه د خپل اصلي نوم (احمد الشرع) تر سیوري لاندې د "ادارة العملیات العسکریة" د مشر په توګه راڅرګند شو، چې د ۲۰۲۴ کال د نومبر په ۲۷مه یې د "ردع العدوان" په نوم پوځي عملیات پیل کړل. دغو عملیاتو په ۱۲ ورځو کې د بشار الاسد نظام نسکور کړ.

د ۲۰۲۵ کال د جنورۍ په ۲۹مه، احمد الشرع د نوې سوریایي ادارې په غونډه کې د انتقالي پړاو د ولسمشر په توګه وټاکل شو. هغه اساسي قانون لغوه کړ، د عربي بعث سوسیالیستي ګوند، د ولسي جرګې، پوځ او د بشار الاسد د رژیم ټول امنیتي بنسټونه یې منحل اعلان کړل.

احمد الشرع.. له جګړېزو جبهاتو تر د سورېې ولسمشرۍ پورې

احمد حسین الشرع په ۱۹۸۲ کال کې د سعودي عربستان په پلازمېنه ریاض کې وزېږېد. د هغه کورنۍ سوریایي وه او اصلي ریښه یې د اشغال شوي جولان د فېق سیمې اړوند د جبین کلي ته رسېږي. وروسته له هغه، کورنۍ یې سورېې ته ولاړه او په دمشق ښار کې د مزې په سیمه کې مېشته شوه، هغه مهال احمد الشرع ۹ کلن و.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

د هغه ګاونډیانو او پېژندونکو، د برېتانیا د ټایمز ورځپاڼې په وینا، هغه یو ارام، کم‌خبرو او نسبتاً ګوښه انسان بللی دی.

احمد الشرع د الیسټر کمپبل او روري سټیوارټ سره په یوه مرکه کې ویلي چې هغه په داسې دمشقي سیمه کې لوی شوی چې اوسېدونکي یې د منځنۍ او لوړې منځنۍ طبقې خلک وو او ډېری یې لیبرال فکره ول. هغه خپلې لومړنۍ زده کړې

همدلته بشپړې کړې، خو د امریکا له لوري پر عراق د جګړې له پیل سره سم یې د پوهنتون د لومړي کال زده کړې پرېښودې. دا هغه وخت و چې سیمه د فلسطین د دویمې انتفاضې له امله هم له سختو سیاسي کړکیچونو سره مخ وه.

د هغه پلار، حسین علي الشرع، یو قومي عربي فکر لرونکی سیاستوال و او د "دمشق پسرلي" له مهمو ګډونوالو څخه شمېرل کېده. هغه د بعث ګوند د واکمنۍ پر ضد په یو شمېر لاریونونو کې برخه اخیستې وه، چې له امله یې څو ځله په سوریه او اردن کې زنداني شو، او وروسته یې په عراق کې سیاسي پناه غوښتې وه.

احمد حسین الشرع چې په جګړه‌ییز نوم ابو محمد الجولاني سره پېژندل کېږي، د سوریې یو مهم سیاستوال او پخوانی نظامي قومندان دی. هغه د ۱۹۸۲ کال د اکتوبر په ۲۹مه په ریاض، سعودي عربستان کې زیږیدلی دی، او کورنۍ یې په سوریه کې د ګولان د جګړې له وروسته پاتې برخه کې ژوند کوي.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

الشرع له ځوانۍ څخه پوځي فعالیت ته تمایل درلود او د ۲۰۰۳ کال شاوخوا العراق ته د امریکا د یرغل پر مهال، هغه د القاعده په عراق څانګې کې ورسره یو ځای شو او وروسته یې د القاعده د څانګې، جبهه النصره مشري وکړه چې هدف یې په سوریه کې د بشار اسد د رژیم پر ضد جګړه وه.

په ۲۰۱٦ کال کې کله چې جبهه فتح الشام (القاعده سره تړاو لرونکی بله ډله) جوړه شوه، الشرع له القاعده جلا شو او بیا یې د هیئت تحریر الشام مشري تر ۲۰۲۵ پورې وکړه.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

په ۲۰۲۴ کال کې د سوریې د اپوزیسیون لخوا د بشار اسد رژیم د سقوط له پیښې وروسته، الشرع د سوریې د نویو ځواکونو مشر وپېژندل شو او د ۲۰۲۵ کال د جنورۍ په ۲۹مه یې د سوریې د رئیس‌جمهور په توګه رسماً دنده پیل کړه. هغه وروسته د سوریې د انتقال حکومت مشري هم وکړه او د یوه موقتي اساسي قانون پر بنسټ یې د پنج کلنې انتقالي دورې اعلان وکړ.

الشرع د تیر وخت کې د القاعده او داعش په وړاندې جګړه او سخت دریځ لرلو سره تړل شوی و، او د امریکا د بهرنیو چارو وزارت هغه په ۲۰۱۳ کې د نړیوال تروریستانو په لست کې شامل کړ او د هغه د نیولو لپاره یې تر ۱۰ میلیونو ډالرو انعام اعلان کړی و.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

په وروستیو کلونو کې هغه خپله سیاسی بیانیه بدله کړې، د لویدیځ هیوادونو سره جګړې ته نه تمایل ښیي او ادعا کوي چې غواړي د سوریې وضعیت باثباته کړي او د ټولنې د ټولو اقلیتونو د خوندیتوب لپاره کار وکړي.

الشرع د ۲۰۲۱ کال د فبرورۍ په میاشت کې له امریکایي خبریال مارټن سمیت سره په یوه مرکه کې ویلي وو، چې هغه له خپل پلار سره په ډېرو فکري مسایلو کې موافق نه و، خو دواړه د فلسطین له مینې او د هغه د خلکو له دفاع سره یو نظر ول.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

هغه خپلې لومړنۍ زده کړې د عمر بن الخطاب په ښوونځي کې پیل کړې، وروسته د عمر بن عبدالعزیز ښوونځي ته ولاړ. د هغه د ماشومتوب حلاق وايي، چې الشرع

به د شافعي جومات ته تله، هلته يې ملګرتياوې جوړې کړې او د قرآن کريم يوه برخه يې حفظ کړې وه.

الشرع وايي، چې د ۱۸ کلنۍ په عمر کې يې د «هغه امت د دفاع» په اړه فکر پيل کړ، چې د اشغالګرو او يرغلګرو له خوا تر ظلم لاندې وه. يو کس ورته مشوره ورکړه، چې د جومات لمونځونه منظم کړي، قرآن کريم ولولي او د هغه تفسير مطالعه کړي، او دا هم وڅېړي چې څنګه عدالت ته لاره ومومي او د خلکو ظلم راکم کړي.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

کورنۍ

احمد الشرع څلور وروڼه لري چې نومونه يې جمال، حازم، علي او ماهر دي، او دوه خويندې هم لري. د هغه پلار يو اقتصادي کارپوه، ليکوال او د نفتو په برخه کې اکاډميک څېړونکی و، چې په ۱۹۴۴ کال کې زېږېدلی و. هغه د لېسې له وختې د ناصري قومي فکر تر اغېز لاندې و او په ۱۹٦۳ کال کې يې د سوريې له مصر څخه د بېلتون پر ضد د محصلينو په لاريونونو کې فعاله ونډه لرله.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

واکمنو چارواکو هغه تعقيباوه او حتی د هغه د ترور هڅه هم شوې وه، چې له امله يې لومړی اردن او بيا عراق ته وتښتېد. هلته يې خپلې لوړې زده کړې بشپړې کړې، وروسته خپل هېواد ته ستون شو او د نفتو په برخه کې يې کار پيل کړ. خو په ۱۹۷۹ کال کې د سياسي محدوديتونو له امله يو ځل بيا له هېواده ووت او په سعودي عربستان کې يې د اقتصادي څېړونکي په توګه کار وکړ. احمد الشرع هم په همدې موده کې وزېږېد.

د هغه مشر ورور، ماهر الشرع، په ۱۹۷۳ کال کې په دمشق کې زېږېدلی دی. نوموړی د ښځو ناروغیو، شنډوالي او القاح (زرغونتیا) متخصص ډاکټر دی. هغه په دمشق، سعودي عربستان او روسیه کې کار کړی دی. وروسته یې د سوریې د ژغورنې حکومت کې له خپل ورور سره همکاري وکړه او د روغتیا وزارت یې پر غاړه واخیست. د پخواني رژیم له نسکورېدو او د انتقالي حکومت له جوړېدو وروسته، هغه د سوریې د ولسمشرۍ د عمومي منشي په توګه وټاکل شو.

احمد الشرع په ۲۰۱۲ کال کې له لطیفه سمیر الدروبي سره واده وکړ. هغه د حمص ولایت د القریتین سیمې اوسېدونکې ده، د عربي ژبې او ادبیاتو په برخه کې د ماسټرۍ سند لري، او دواړه درې اولادونه لري.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو–محمد–الجولاني)

په عراق کې جهادي تجربه

احمد الشرع د دمشق پوهنتون د طب پوهنځي محصل و. په همدې وخت کې به هغه حلب ته هم سفر کاوه، تر څو د محمود قول آغاسي (چې په ابو القعقاع مشهور و) د جمعې خطبې واوري. دا خطبې د الصاخور په سیمه کې د العلاء بن الحضرمي جومات کې ورکول کېدې.

کله چې په ۲۰۰۳ کال کې پر عراق د امریکا یرغل نږدې شو، ابو القعقاع د مقاومت غږ پورته کړ. احمد الشرع د هغو لومړیو کسانو له ډلې و چې دې بلنې ته یې لبیک ووایه. په هغه وخت کې سوریه د عراق د جګړې لپاره د تلونکو رضاکارو یو مهم تېرېدونکی لوری ګرځېدلی و.

احمد الشرع نږدې دوه اونۍ د امریکا له یرغل مخکې عراق ته ورسېد. هغه څه موده په موصل کې واوسېد او د "امریکایي اشغال" پر ضد یې له بېلابېلو ډلو سره د

جنګیالي په توګه فعالیت وکړ. وروسته دا ډلې یو په بل پسې د ابو مصعب الزرقاوي تر مشرۍ لاندې د القاعده له تنظیم سره یوځای شوې، او دا لړۍ د هغه تر وروسته مشرانو پورې هم روانه پاتې شوه.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

نیول کېدل او بند

احمد الشرع د عراق د وګړي په نوم ځان پټ کړی و او د امجد مظفر حسین النعیمي نوم یې کاراوه. د ۲۰۰۵ کال د مې په ۱۴مه، د امریکا متحده ایالاتو هغه ونیوه او په بغداد کې یې د بدنام ابوغریب زندان ته ولېږه. له هغه ځایه بیا بوکا زندان او وروسته کروبر زندان ته ولېږدول شو.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

وروسته امریکا هغه د عراق حکومت ته وسپاره، چې هغوی یې د تاجي زندان ته انتقال کړ. احمد الشرع په ۲۰۱۱ کال کې له زندانه خوشې شو، وروسته له هغه چې پنځه کاله یې په بېلابېلو زندانونو کې تېر کړل.

الشرع وکولای شول چې د بند پر مهال د زندانیانو ترمنځ د پام وړ نفوذ ترلاسه کړي. هغه پر نورو بندیانو اغېز وکړ او خپل نظریات یې خپرول، او د ده په وینا یې د دفاع او جهاد په اړه "ناسم مفاهیم سمول". نوموړي ویلي چې په همدې موده کې له سیاسي پلوه "لا ډېر پوخ او بالغ" شوی و.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

د بند تجربه او فکري اختلافات

په هغه وخت کې عراقي زندانونه د بېلابېلو جهادي خوځښتونو د مشرتابه له غړو ډک ول. الشرع يادونه کوي چې د عراق د هغه پړاو په پيل کې، چې هغه يې "فرقه‌يي شخړې" بولي، له ډېرو بندي شويو مشرانو سره يې سخت اختلافات لرل، ځکه ډېری يې وروسته د اسلامي دولت (داعش) نظريه خپله کړه.

الشرع د بند پر مهال سوريې ته د بېرته تګ او د هلته د فعاليت پلانونه جوړول. هغه دا نظر له ځينو نورو بنديانو سره شريک کړ، چې په هغوی کې ابو عمر سراقب هم و. هغه باور درلود چې ادلب د بشار الاسد د نظام پر ضد د پاڅون د پيل لپاره تر ټولو مناسب ځای دی.

احمد الشرع د بند له دننه يوه ۵۰ مخيزه ليکلې طرحه هم چمتو کړې وه، چې پکې يې د سوريې د نظام د نسکورولو لپاره خپل فکر او ليدلوری بيان کړی و. هغه د سوريې د انقلاب له پيل څخه يوازې دوې ورځې مخکې له زندانه خوشې شو.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

سوريې ته لېږد

احمد الشرع د ۲۰۱۱ کال په پيل کې، د سوريې د انقلاب له پيل سره سم، له ابو بکر البغدادي سره اړيکه ونيوله. هغه هغه ليکلې طرحه ورسره شريکه کړه چې په زندان کې يې چمتو کړې وه، او دواړو پرې هوکړه وکړه چې "الجولاني" به په سوريه کې د تنظيم يوه څانګه جوړوي.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

الشرع پر البغدادي شرط کېښود چې په سوریه کې به د عراق تجربه نه تکرارېږي، هیڅ ډول "فرقه‌یي جګړې" به نه کېږي، او اصلي هدف به یوازې د سوریې د پرځول شوي نظام پر ضد مبارزه وي.

احمد الشرع د ۲۰۱۱ کال د اګست په میاشت کې له شپږو کسانو سره سوریې ته ولاړ. د یوه کال په موده کې یې و کولای شول شاوخوا پنځه زره جنګیالي راټول کړي او د هېواد په پراخو سیمو کې خپل حضور پراخ کړي.

خو ابو بکر البغدادي د الشرع په بریالیتوب کې دا فرصت لیده چې خپل نفوذ سوریې ته وغځوي او د "اسلامي خلافت دولت" اعلان کړي. الشرع له هغه سره د هدف او پروژې په اړه اختلاف درلود. د هغه ټوله پاملرنه د بشار الاسد د نظام نسکورولو او د یوه خالص سوریایي مشروع پر جوړولو متمرکزه وه، داسې پروژه چې نه له لوېدیځ سره دښمني ولري او نه هم له سیمې بهر پراخېدل وغواړي.

له داعش (د اسلامي دولت تنظیم) سره تر شخړو وروسته، الشرع د ۲۰۱۲ کال په پیل کې خپلې ډلې بیا تنظیم کړې او نوي تنظیم ته یې د "جبهة النصرة لأهل الشام" نوم ورکړ. هغه د دې جبهې د فعالیت د پیل مرکز د الشحیل کلی وټاکه، او په خپل بیان کې یې له سوریایانو وغوښتل چې د سوریې د حکومت د نسکورولو لپاره "جهاد او وسله وال پاڅون" وکړي.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

بېلتونونه او نوې جوړښتونه

احمد الشرع د ۲۰۱۳ کال د اپرېل په ۹مه د ابو بکر البغدادي هغه اعلان رد کړ، چې پکې يې د "د عراق اسلامي دولت" او "جبهة النصرة" نومونه لغوه کول او دواړه تنظيمونه يې . د القاعده د اصلي څانګې په توګه . په يوه نوي جوړښت کې د "د عراق او شام اسلامي دولت" تر نوم لاندې يوځای کول غوښتل.

له دې وروسته، الشرع د القاعده له مشر ايمن الظواهري سره بيعت اعلان کړ، چې له امله يې د هغه د جنګياليو تر منځ سخت داخلي اختلافات پيدا شول او ګڼ کسان ترې جلا شول.

الشرع ويلي چې هغه د الظواهري د لارښوونو او سپارښتنو له مخې تر ۲۰۱٦ کال د جولای تر مياشتې پورې فعاليت کاوه، تر هغه چې يې له القاعده سره د اړيکو پرېکون اعلان کړ او يو نوی تنظيم يې د "جبهة فتح الشام" په نوم جوړ کړ. همدا هغه وخت و چې نوموړي د لومړي ځل لپاره خپل مخ خلکو ته ښکاره کړ.

الشرع ويلي چې له القاعده سره د اړيکو پرېکون د "اهل الشام د غوښتنې" له مخې وشو، تر څو د نړيوالې ټولنې له لوري د مداخلې پلمې له منځه يوړل شي. هغه زياته کړه چې د دې ګام موخه دا وه چې "د الله دين ټينګ کړي، د هغه شريعت پلی کړي، د ټولو خلکو تر منځ عدالت رامنځته کړي، له نورو مخالفو ډلو سره يو موټی شي، د مجاهدينو ليکې ټينګې کړي، د شام خاوره ازاده کړي او نظام او ملاتړي يې له منځه يوسي".

د "جبهة" او د "اسلامي دولت" تر منځ د عقيدوي اختلافاتو په اړه، الشرع هغه مهال وويل: "موږ هغه خلافت ردوو چې دوی يې اعلانوي، او دا نامشروع بولو، ځکه چې پر نامشروع بنسټونو ولاړ دی."

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو–محمد–الجولاني)

په جګړه ییزو ډګرونو کې د هغه فکر او ایډیولوژي

د احمد الشرع لومړۍ رسنیزه مرکه هغه وه چې د الجزیرې ټلوېزیوني شبکې ته یې ورکړه، او د «لقاء الیوم» په خپرونه کې د ۲۰۱۳ کال د ډسمبر په ۱۹مه خپره شوه. په دې مرکه کې هغه وویل چې د ځینو اسلامي ډلو له لوري د تکفیر له لارې سره موافق نه دی.

هغه وویل:

«موږ مسلمانان کافر نه بولو، ځکه د یوه مسلمان تکفیر فتوا ته اړتیا لري، او دا د علماوو کار دی. له همدې امله موږ د تکفیر پرېکړه شرعي محکمو او علماوو ته پرېږدو، تر څو د اسلامي شریعت له اصولو سره سم پرېکړه وکړي.»

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو–محمد–الجولاني)

هغه د سوریې د راتلونکي په اړه د خپلې جبهې دریځ داسې بیان کړ:

«موږ دا هیله نه لرو چې د نظام تر سقوط وروسته د سوریې سیاسي راتلونکی یوازې موږ جوړ کړو، او نه هم غواړو چې د ټولنې مشري یوازې زموږ په لاس کې وي، که څه هم دې پړاو ته ورسېږو. د هېواد د چارو د سمبالښت لپاره به شرعي کمېټې او د حل او عقد اهل کسان پلان جوړوي، تر څو د الله د شریعت له مخې مشوره (شورا) او عدالت ټینګ شي.»

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو–محمد–الجولاني)

هغه زیاته کړه چې علماوو د ځینو ډلو خبرې او کړنې څارلې دي او هغوی یې له هغو خوارجو سره ورته بللي چې خلک د ګناهونو له امله کافر بولي، د مسلمانانو وینې بې

له شرعي اصولو حلالوي، او خپل مخالفین تکفیر کوي، آن تر دې چې جبهة النصرة هم کافر بولي، خو «موږ هغوی نه کافروو».

الشرع د ۲۰۲۱ کال په مرکه کې له خبریال سمیت سره وویل چې له داعش تنظیم څخه د هغه بېلتون د دې ډلې د ناسم سیاست له امله و، په ځانګړي ډول د جګړې د مدیریت، له بې ګناه خلکو سره د چلند او د هغوی د وژلو په اړه. دا کړنې د داخلي اختلافاتو او وېش سبب شوې، چې وروسته یې پرېکړه وکړه له هغوی واټن واخلي او خپله لاره بدله کړي.

له بېلتون سره سم، الشرع ټینګار وکړ چې د القاعده ایډیولوژي او ورسره اړیکه د یوې تېرې مرحلې برخه وه، او دا چې هغه د امریکا متحده ایالاتو یا اروپا پر ضد د هېڅ ډول بهرني برید ملاتړ نه کوي.

د اسلامي دعوت په اړه یې وویل:

«پخوا مې د تکفیري سلفیت فکر درلود، او هغه وخت شرایطو ډېر ځوانان دې لارې ته هڅولي وو.»

هغه دا هم وویل چې د القاعده مشرتابه سترې تېروتنې کړې وې، او له دې ډلې د هغه د بېلتون یو مهم لامل دا و چې تنظیم له هغو اصولو او معیارونو واوښت، چې ده تر دې مخکې د سوریې ته له تګ وړاندې په هغه لیکلې طرحه کې له البغدادي سره پرې بحث کړی و.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

ادلب؛ د مرکز په توګه

کله چې په سوریه کې د ځواک توازن بدل شو، او ایران، روسیه او د امریکا متحده ایالات د جګړې په اصلي لورو کې داخل شول، او د سوریې نظام په بشپړه توګه د حلب ښار کنټرول واخیست، نو رژیم خپل مخالفین له نورو سوریایي ښارونو څخه ادلب ته ولېږدول. د دې کار موخه دا وه چې ټول مخالفین په یوه سیمه کې راټول کړي او وروسته پرې برید وکړي.

احمد الشرع له دې فرصته ګټه واخیسته او د خپل پلان د عملي کولو لپاره یې کار پیل کړ. هغه د «جبهة فتح الشام» د جوړېدو اعلان وکړ، چې وروسته یې نوم «هيئة تحرير الشام» ته واوښت. د دې جوړښت هدف دا و چې د هېواد په شمال لوېدیځ کې، د هغه تر واک لاندې سیمو کې، سوریایي ډلې سره یو موټی کړي.

د نورو جهادي ډلو د واکمنۍ له طریقې سره په توپیر، الشرع سیاست ته هم مخه کړه. هغه د ۲۰۱۷ کال د نومبر په میاشت کې، د خپلې ولکې په سیمو کې لومړنۍ ملکي اداره جوړه کړه چې د سوریې د ژغورنې حکومت ونومول شوه. نوموړي هڅه وکړه چې دا اداره له ملکي کسانو او پوهنتوني استادانو څخه جوړه وي.

د «په ازادو شویو سوریایي سیمو کې د لوړې کچې ملکي ادارې» د نوښت مسوده، د ژغورنې حکومت له خوا هيئة تحرير الشام ته وړاندې شوه او د بېلابېلو پوځي او ملکي لورو له مشورو وروسته ومنل شوه، تر څو د ټولنې تر ټولو ډېرې برخې پکې شاملې شي.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

د ژغورنې حکومت وکولای شول ادلب له امنیتي، اداري او خدماتي اړخه اداره کړي، او په ځینو برخو کې پر مختګ هم رامنځته شو. سره له دې، الشرع د خپلې ادارې پر ضد له پرله‌پسې لاریونونو او له ځینو سوریایي ډلو سره له اختلافاتو سره هم مخ و.

الشرع په ۲۰۲۰ کال کې ومنله چې د واکمنۍ په طریقه کې یې تېروتنې کړې دي، او ژمنه یې وکړه چې د اصلاح هڅه به کوي. ډېر هغه کسان چې ورسره یې کار کړی، هغه یو عمل‌پال (پراګماتیک) شخصیت بولي؛ ځکه کله به یې د ستونزو د حل لپاره له خبرو او تفاهم کار اخیست، او کله چې اړتیا وه، د زور کارولو ته هم چمتو کېده.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

د سیاست ډګر

احمد الشرع له ځوانۍ راهیسې، د پوهنتون د کلونو پر مهال، سیاست ته پام وکړ. دا د هغه د کورنۍ د سیاسي شالید له امله و، ځکه چې له خپل پلار سره به یې هره ورځ په کور کې سیاسي بحثونه کېدل.

د هغه سیاسي فکر د عراق او سورېې د جګړو پر مهال ورو ورو پیاوړی شو، خو وروسته یې بنه هغه وخت واخیسته چې نوموړي څو کاله په ادلب کې د ازادو شویو سیمو د ادارې تجربه تر لاسه کړه.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

د کورني سیاست ډګر

په کورني ډګر کې احمد الشرع د جګړې مدیریت د پوځي او سیاسي هڅو په یوځای کولو سره پر مخ بېوه، او هڅه یې کوله چې د بېلابېلو ډلو ترمنځ همغږي رامنځته کړي، تر څو پوځي او سیاسي پرېکړې یو موټی وي.

دا پړاو له ۲۰۱۹ څخه تر ۲۰۲۴ پورې وغځېد، چې د کورنیو او بهرنیو فعالیتونو لپاره د چمتووالي او ستراتېژیک پلان جوړونې موده بلل کېږي.

څارونکو ویلي چې د الشرع تګلاره دا وه چې د پخوانیو ډلو او تنظیمونو له تجربو زده کړه وکړي، داخلي وېشونه مخه ونیسي، او د سوریې د نظام پر ضد منظم او ګډ دریځ رامنځته کړي.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

د مخالفو ډلو یووالی

الشرع د پراخو پوځي عملیاتو تر پیل مخکې، د خپل تمرکز مرکز د تنظیمي جوړښتونو اصلاح وګرځاوه.

د جګړې په کلونو کې د هغه اړیکې له نورو ډلو سره بدلېدونکې وې؛ کله لنډمهاله ائتلافونه، او کله شخړې، چې لامل یې فکري اختلافات او د واک سیالۍ وې.

هغه دې حالت ته د نرمښت او کلک دریځ ګډه سیاست غوره کړ؛ کله یې د ستونزو د حل لپاره د زغم سیاست کاراوه، او کله یې د زور یا تنظیمي پرېکړو له لارې مسئله حلوله.

له وخت سره یې له نورو ډلو سره د جوړجاړي لاره ونیوله، د یو واحد هدف تر چتر لاندې یې د یووالي هڅه وکړه، او داخلي اصول یې وضع کړل تر څو شخړې رامنځته نه شي.

په ۲۰۱۹ کال کې د «الفتح المبین» د عملیاتو خونه جوړه شوه، چې پکې هیئة تحریر الشام او نورې ډلې شاملې وې، او موخه یې د نظام پر ضد د پوځي هڅو یوځای کول او د شمالي سوریې د عملیاتو همغږي وه.

الشرع داسې تګلارې عملي کړې چې د ډلو د ټوټه کېدو مخه ونیسي، او جګړه یوازې د یوې ګډې بیرغ لاندې پر مخ ولاړه شي.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

تنظیمي پیاوړتیا (۲۰۲۰–۲۰۲۱)

د ۲۰۲۰ او ۲۰۲۱ کلونو ترمنځ، د سیمه‌ییزو هوکړو له امله ځینې جبهې نسبتاً ارامې شوې. د شمالي سوریې مشرتابه له دې فرصته ګټه واخیسته، خپل کادرونه یې بیا تنظیم کړل او د یوې متحدې قوې د جوړولو لپاره یې تیاری ونیوه.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

د ۲۰۲۴ بدلونونه

تر ۲۰۲۴ پورې، د سوریې پر نظام اقتصادي او سیاسي فشارونه زیات شول، او نښې څرګندې شوې چې د هغه ملاتړي نور د پخوا په شان د ملاتړ توان نه لري.

په همدې شرایطو کې، د الشرع ستراتېژي دا وه چې مشري او سرچینې یو موټی کړي، د نظام پر ضد د پراخو ګامونو لپاره زمینه برابره کړي، او د دښمن له کمزوریو او سیمه‌ییزو بدلونونو ګټه واخلي.

«ردع العدوان» او د اسد پر ځېدل

د ۲۰۲۴ کال د نومبر په ۲۷مه، د الفتح المبین د عملیاتو خونې اړوند د پوځي عملیاتو ادارې د «ردع العدوان» عملیات پیل کړل، او احمد الشرع یې عمومي قوماندان وټاکل شو. اصلي هدف د حلب ښار نیول وو.

له عملیاتو سره سم، مخالفو ډلو پر حلب واک واخیست او د اسد ځواکونه وتښتېدل. له دې وروسته، ډلې حماې ته هم ورننوتلې. الشرع جنګیالیو ته غږ وکړ چې د بریا اخلاق مراعات کړي، د اسلام دین لارښوونې او انساني ارزښتونه په پام کې ونیسي.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

هغه په یوه بیان کې وویل:

«موږ شپه او ورځ د سوریې لپاره کار کوو. راتلونکې د هغې سوریې ده چې د ټولو سوریایانو لپاره به د عدالت، کرامت او ازادۍ هېواد وي.»

په همدې پړاو کې، هغه په رسمي اعلامیو کې په خپل اصلي نوم راڅرګند شو.

د جګړې په دولسمه ورځ، مخالفینو پر پلازمېنه واک واخیست او د اسد د کورنۍ ۵۳ کلنه واکمني پای ته ورسېده. لوېدیځو رسنیو راپور ورکړ چې اسد له خپلې کورنۍ سره له هېواده وتښتېد.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

د انتقالي پړاو ولسمشر

الشرع د هېواد د تنظیم او اصلاح لړۍ پیل کړه، چې پکې د بېلابېلو وسله‌والو ډلو منحل کول، د واحد پوځ جوړول، او د دولتي بنسټونو بیا رغونه شامل وه.

سیاسي اصلاحات هم پیل شول، لکه ملي ډیالوګ، د انتقالي اساسي قانون مسوده، او د نوې حکومت جوړول، له دې ټینګار سره چې سوریه به د بهر لپاره ګواښ نه وي.

هغه د خپلو ځواکونو له لوري د ځینو سرغړونو له امله د څېړنو کمېټې جوړې کړې، تر څو مسؤلین حساب ورکړي او د قربانیانو تاوان جبران شي.

د دمشق په ولسي ماڼۍ کې د نوې سوریایي ادارې په غونډه کې، الشرع د انتقالي پړاو ولسمشر وټاکل شو، د ۲۰۱۲ اساسي قانون لغوه شو، او د بعث ګوند، ولسي جرګې، پوځ او امنیتي ادارو د منحل کېدو اعلان وشو.

د ۲۰۲۵ کال د مارچ په ۲۹مه، هغه نوې انتقالي حکومت وټاکه چې پکې د انقلاب مشران شامل وو.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

رواني ننګونې

نوې اداره د پخواني رژیم د پاتې شونو پر ضد امنیتي عملیات پیل کړل، او د جګړې جرمونو او بشري سرغړونو تورنو کسانو د نیولو هڅې وشوې.

سره له دې، امنيتي او اقتصادي ستونزې پاتې وې، په ځانګړي ډول د ساحلي سيمو کې. اسراييل هم د سوريې تحرکات تر څار لاندې نيولي وو او په جولان کې يې خپلې ننوتنې روانې ساتلې.

د ۲۰۲۵ کال د مارچ په ۶مه، د پخواني نظام پر پاتې شونو د همغږو بريدونو تور ولګېد، چې لسګونه سرتېري پکې ووژل شول. وروسته د دولتي ځواکونو په ځوابي عملياتو کې هم پراخې مرګ‌ژوبلې واوښتې، چې ډېری يې ملکي وګړي وو.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

نړيوال ډګر

امريکايي مجلې ټايم احمد الشرع د ۲۰۲۵ کال د نړۍ له سلو اغېزناکو شخصيتونو څخه وباله.

د ۲۰۲۵ کال په جنورۍ کې، د قطر امير شيخ تميم بن حمد آل ثاني دمشق ته ولاړ، چې دا د اسد له پرځېدو وروسته د کوم دولت مشر لومړنی سفر و.

الشرع وروسته رياض ته ولاړ، او بيا د سوريې حکومت د لاذقيې بندر د پراختيا لپاره له يوې فرانسوي کمپنۍ سره د پانګونې تړون لاسليک کړ.

د ۲۰۲۵ کال د مې په ۱۴مه، د امريکا ولسمشر ډونالډ ټرمپ په رياض کې له الشرع سره وکتل، چې دا د ۲۵ کلونو وروسته د امريکا او سوريې د مشرانو لومړنۍ ناسته وه.

په سپتمبر ۲۰۲۵ کې، الشرع د ملګرو ملتونو عمومي غونډې ته وينا وکړه، چې دا د نږدې شپېتو کلونو وروسته د سوريې د ولسمشر لومړی حضور و.

د ترهګرۍ له نوملړه ایستل

په ۲۰۱۱ کال کې د جبهة النصرة له جوړېدو وروسته، امریکا دا ډله ترهګره وبلله، او په ۲۰۱۳ کال کې یې ابو محمد الجولاني نړیوال ترهګر اعلان کړ او پر سر یې جایزه کېښوده.

خو د اسد له پرځېدو وروسته، امریکا د دې دریځ بیا کتنه پیل کړه. په ۲۰۲۵ کال کې لومړی جایزه لغوه شوه، او د هماغه کال د جون په ۲۳مه، د امریکا د بهرنیو چارو وزارت هیئة تحریر الشام له رسمي ډول د ترهګرو له لېست څخه وایسته.

په ۲۰۲۰ کال کې، الشرع له بهر سره اړیکې پیل کړې او هڅه یې وکړه چې له لوېدیځ سره په خپله ژبه خبرې وکړي، ځان ور وپېژني او رسنیزې مرکې ورکړي. له دې جملې څخه یې د نړیوالو کړکېچونو له ډلې سره مرکه وه، چې پکې یې وویل:

«سوریه به د بهر پر ضد د بریدونو مرکز نه وي، او جګړه به یوازې د اسد او د هغه د ملاتړو پر ضد وي.»

هغه د خپل جهادي تېر وخت له امله خپل سیاسي دریځ بیا تعریف کړ، او په ۲۰۲۱ کال کې د امریکایي خبریال مارټن سمیت سره په مرکه کې په نوې څېره راڅرګند شو. دا لومړی ځل و چې هغه خپله پوځي جامه پرېښوده او رسمي دریشي یې واغوستله.

د خپل سیاسي بهیر پر مهال، الشرع د سورېې په کړکېچ کې د سیمې او نړۍ د سترو ځواکونو رول درک کړ، لکه ترکیه، روسیه او ایران، او داسې تګلارې یې غوره کړې چې کله نرمښت پکې و او کله حساب شوې مقابله.

په ۲۰۱۷ کال کې، کله چې د سوریې د تاوتریخوالي د کمولو د سیمو درېاړخیز تړون وشو، او ترکي ځواکونه ادلب ته داخل شول او د څارنې پوستې یې جوړې کړې، الشرع د ترکي حضور پر ضد دښمني اعلان نه کړه، بلکې په عملپال (پراګماتیک) ډول یې ورسره چلند وکړ. همدا کار لامل شو چې ځینو سوریایي ډلو هغه په خیانت تورن کړي.

کله چې ترکیې د اسد له نظام سره د خبرو نیت اعلان کړ، الشرع دا ګام وغانده، خو له انقرې سره یې اړیکې پرې نه کړې. برعکس، د روسیې او ایران په اړه یې دریځ ډېر پېچلی و؛ هغه له احتیاطه کار اخیست، نه یې بشپړ منل کول او نه یې ښکاره مقابله، بلکې د ساتنې او نسبي مخالفت ترمنځ یې دریځ غوره کړی و.

(https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني)

۱ .لومړني ژوند او پوځي فعالیت

الشرع له ځوانۍ څخه پوځي فعالیت ته تمایل درلود او د ۲۰۰۳ کال شاوخوا د عراق پر وړاندې د امریکا د یرغل په وخت کې د القاعده ډلې سره یو ځای شو. هغه وروسته د القاعده د سوریې څانګې، جبهه النصره، مشري وکړه او د سوریې د بشار اسد رژیم پر ضد جګړه کې مهم رول ولوباوه.(Mediaeye News, n.d.)

۲ .د القاعده او هیئت تحریر شام مشري

په ۲۰۱٦ کال کې، کله چې جبهه فتح الشام رامنځته شوه، الشرع له القاعده سره خپلې اړیکې پرې کړې. بیا یې د هیئت تحریر شام مشري تر ۲۰۲۵ پورې پر غاړه درلوده. هغه د سوریې د جګړې په دوران کې د سخت دریځ سیاست درلود، خو وروسته یې خپله لیدلوري معتدله کړه او د لویدیځو هیوادونو سره د جګړې څخه

ډډه وکړه، او ژمنه یې وکړه چې د ټولنې ټولو اقلیتونو ساتنه به وکړي (Al-Jazeera, 2024).

۳ .د ولسمشرۍ واکمني

د ۲۰۲۴ کال په پای کې د سوریې د اپوزیسیون بریا وروسته، الشرع د سوریې د سرپرست دولت رهبر شو .(Wikipedia, n.d.) په ۲۰۲۵ کال د جنورۍ په ۲۹مه یې د سوریې د ولسمشر په توګه رسمي واک تر لاسه کړ او د انتقال حکومت مشري یې هم په غاړه واخیسته. هغه د پنځه کلنې موقتي اساسي قانون لاسلیک کړ چې د انتقال دورې بنسټ یې کیښود .(Israel Hayom, 2024)

۴ .بهرني سفرونه او همکارۍ

د ولسمشر په توګه، الشرع څو رسمي سفرونه بهرنیو هیوادونو ته تر سره کړل او د سوریې د دیموکراتیکو ځواکونو سره د نظامي او مدني اداراتو د ادغام لپاره تړونونه لاسلیک کړل. هغه هڅه کوي چې په سوریه کې امنیت او ثبات ټینګ کړي، او د ټولنې ټولو برخو ته د عدالت فرصتونه برابر کړي .(Al-Jazeera, 2024)

۵ .نړیوال وضعیت او جایزه

د امریکا د متحده ایالاتو د بهرنیو چارو وزارت هغه په ۲۰۱۳ کال کې د نړیوال تروریستانو په ځانګړي لست کې شامل کړ او د هغه د نیولو لپاره یې تر ۱۰ میلیونو ډالرو انعام اعلان کړی و .(Mediaeye News, n.d.) خو په وروستیو کلونو کې، الشرع د لویدیځو هیوادونو سره د جګړې څخه ډډه کړې او د سوریې وضعیت د اصلاح لپاره یې هڅې پیل کړي.

۱ .د کورنۍ شالید

احمد حسين الشرع، چې په جګړه‌ییز نوم ابو محمد الجولاني پېژندل کېږي، د جولان د لوړو سيمو د يوې کورنۍ غړی دی. د جولان سيمه په ۱۹۶۷ کال کې د شپږ ورځنۍ جګړې پر مهال د اسراییلو لخوا اشغال شوه او د هغه کورنۍ کډواله شوه. د الجولاني پلار، حسين الشرع، يو عربی ملي ګرا او د ناصر په ملاتړ فعاله ډله کې شامل و. هغه د سوريې د بعثي رژيم له خوا د ۱۹۶۱او ۱۹۶۳ کالونو د کودتاګانو وروسته د سياسي تصفيو پر مهال زنداني شو.

په ۱۹۷۱ کال کې د عراق بعثي رژيم ته د زده کړو لپاره وتښتېده او هلته يې لوړې زده کړې بشپړې کړې. هغه وروسته د فلسطين د آزادۍ د سازمان د فدائيانو سره د همکارۍ لپاره اردن ته سفر وکړ. د ۱۹۷۰مو کلونو په جريان کې، کله چې حافظ اسد په سوريه واکمن و، دوباره زنداني شو، خو وروسته آزاد شو او عربستان سعودی ته پناه واچوله.(Wikipedia, n.d.)

۲ .لومړني ژوند او جګړه‌ییز فعاليتونه

الجولاني په ۱۹۸۲ کال کې په رياض، عربستان سعودی کې زیږیدلی و، چيرته چې پلار يې د نفتو انجنير و او تر ۱۹۸۹ کال پورې هلته کار کاوه. په همدې کال کې د هغه کورنۍ سوريې ته راستنه شوه. الجولاني په دمشق کې د المزه په ختيځ سيمه کې لوی شو او د ۲۰۰۳ کال پورې هلته ژوند کاوه، کله چې عراق ته کډه شو. د «الجولاني» لقب يې د جولان د لوړو سيمو په ياد ورکړل شوی نوم دی (Wikipedia, n.d.).

د عراق د جګړې پر مهال، هغه د امريکا د يرغل وروسته د القاعده په عراق کې چټک پرمختګ وکړ. راپورونه وايي چې هغه د ابومصعب الزرقاوي سره نږدې

اړیکې درلودې، خو هغه په ۲۰۰۱ کال کې ویلي چې شخصاً الزرقاوي نه دی لیدلی او د جګړې په لومړیو پړاوونو کې یې یوازې د پیاده نظام عسکر په توګه برخه اخیستې وه. د عراق د کورنۍ جګړې په ۲۰۰٦ کال کې، الجولاني د امریکا ځواکونو ونیوه او د پنځو کلونو لپاره یې په بېلابېلو زندانونو کې ساتل شو، چې پکې ابو غریب، کمپ بوکا، کمپ کاپر او کمپ تاجي شامل وو.(Mediaeye News, n.d.)

۳ .د سوریې کورنۍ جګړه او جبهه النصره

په ۲۰۱۱ کال کې د بشار اسد د رژیم پر ضد د سوریې د قیام له پیل وروسته، الجولاني د دولت اسلامي عراق د سوریې څانګې جوړولو او د جبهه النصره د تاسیس په پلان کې مهم رول ولوباوه. جبهه النصره د دولت اسلامي عراق یوه څانګه وه چې د ابوبکر البغدادي تر مشرتابه لاندې فعالیت کاوه، او الجولاني او د هغه جنګي ځواک ته سلاح او مالي ملاتړ برابره شوې وه.(Al-Jazeera, 2024)

په منابعو کې اختلاف شته چې ایا الجولاني پخپله د جبهه النصره د جوړولو فکر کړی و که بل قوماندان؛ خو دا روښانه ده چې هغه په ۲۰۱۲ کال د جبهه النصره مشر وټاکل شو. په همدې دوره کې، د امریکا د بهرنیو چارو وزارت جبهه النصره د تروریستي سازمان په توګه وپېژنده او د القاعده د عراق یوه څانګه یې وبلله (Wikipedia, n.d.).

۴ .د داعش سره شخړه

په ۲۰۱۳ کال کې، کله چې ابوبکر البغدادي هڅه وکړه جبهه النصره په مستقیم ډول د دولت اسلامي عراق (داعش) برخه کړي، الجولاني دا غوښتنه ونه منله. که څه هم مخکې جبهه النصره د دولت اسلامي عراق تابع وه، اوس الجولاني د ایمن الظواهري په ملاتړ مستقیم له القاعده سره تړون وکړ، ترڅو خپل ځان مختار وساتي او جبهه النصره خپله ځانګړې هویت ولري. ابوبکر البغدادي د دې حکم مخالفت وکړ او د دواړو سازمانونو د یوځای کیدو اعلان یې وکړ، چې په پایله کې د جبهه النصره او داعش ترمنځ د سوریې د سیمې پر کنټرول جګړه پیل شوه (Israel Hayom, 2024).

۱ .د جبهه النصره بیاژوندي کول

الجولاني په ۲۷ مې ۲۰۱۵ کال کې خپله لومړنۍ رسنۍ‌ای مرکه د الجزیره ټلویزیوني شبکې سره وکړه. په دې ۵۰ دقیقې مرکه کې هغه د جبهه النصره او جیش‌الفتح (د بشار اسد پر ضد د مخالفینو اتحاد) د جګړې سیاستونه تشریح کړل. جولاني ویلي چې د جبهه النصره جګړه د هغو کسانو پر ضد ده چې د اهل سنت خلکو وژنه، شکنجه او تېری کوي. د هغه په وینا، علویان د فقهاوو او کارپوهانو له نظره د دین نه بهر دي، خو که علویان له حکومت او شرک څخه لاس واخلوي، دوی زموږ ورونه ګڼل کېږي او د هغوی دفاع به کېږي. هغه همدارنګه وویل چې د مسیحیانو او نورو کسانو نه جزیه نه اخلي، او د حکومت عسکر که خپل وسلې پرېږدي او تسلیم شي، آزاد دي، حتی که زرګونه کسان یې وژلي وي. جولاني همدارنګه څرګنده کړه چې دوی د امریکا او اروپا پر ضد حملې نه کوي، خو که د امریکا هوایي بریدونه دوام وکړي، دوی ممکنه نور انتخابونه ولري (Wikipedia, n.d.).

الجولاني د جبهه النصره او داعش تر منځ اختلاف ته هم اشاره وکړه او وویل چې رژیم اسد، حزب‌الله لبنان او داعش د خپلو مشترکو ګټو له امله د دوی پر ضد جګړه کوي. هغه وویل چې په قلمون غرونو کې د حزب‌الله سره په جګړه کې، د داعش ځواکونو له شا څخه حمله وکړه. د سوریې د دولت سفیر په ملګرو ملتونو کې، بشار جعفري، په دې مرکه انتقاد وکړ او الجزیره یې د جبهه النصره د منځلارې تروریستي ډلې په توګه معرفي کولو هڅه وبلله (Mediaeye News, n.d.).

۲ .جبهه فتح الشام

په ۲۸ جولای ۲۰۱٦ کې، الجولاني اعلان وکړ چې جبهه النصره به د «جبهه فتح الشام» په نوم فعالیت وکړي. هغه وویل چې دا ډله اوس د کومې بهرني ډلې تابع نه ده. که څه هم ځینې تحلیلګر دا د القاعده نه جلا کېدو په معنا وبلله، خو الجولاني خپله وفاداري د ایمن الظواهري سره نه ده مات کړې.(Al-Jazeera, 2024)

۳ .هیئت تحریر شام

په ۲۸ جنوري ۲۰۱۷ کې، الجولاني د جبهه فتح الشام د منحل کولو اعلان وکړ او دا ډله یې د یوې لویې اسلامي ډلې په نامه «هیئت تحریر شام» سره یوځای کړه. دغه ډله د القاعده او داعش پر وړاندې جګړې ته لومړیتوب ورکړ او توانېدله چې داعش، القاعده او نور مخالف ځواکونه په خپل قلمرو کې شاته کړي او د ادلب ولایت کنټرول تر لاسه کړي.(Israel Hayom, 2024)

۴ .د حملو رهبري

الجولاني تر ۲۰۱۲ څخه تر ۲۰۱۷ پورې د جبهه النصره، جبهه فتح الشام او هیئت تحریر شام له لارې څو ځانمرګي بریدونه او د شیعه، دروز او علویانو پر ضد پا کولو

بریدونه ترسره کړل. په دې کې د ژانوري ۲۰۱۲ بمب گذاری میدان، د حطله وژنې، د قلب لوزه برید، زرعه حمله، او د مارچ ۲۰۱۷ دمشق برید شامل دي. همدارنګه، دغه ډله د دمشق په بمب گذاریو کې د ۲۰۱۲ کال د مې او د ۲۰۱۳ کال د فبرورۍ په پیښنو کې هم مشکوکه وه.(Wikipedia, n.d.)

۵ .د رژیم اسد سقوط

په ۲۷ نومبر ۲۰۲۴، د هیئت تحریر شام په مشرۍ د مخالفینو ډلو د ترکیې ملاتړ سره ګډ بریدونه ترسره کړل. دوی د سوریې په ادلب، حلب او حما ولایتونو بریدونه وکړل او وروسته حمص او دمشق هم ونیول شول. کله چې اپوزیسیون ځواکونه دمشق ته ورسېدل، بشار اسد او کورنۍ یې له سوریې وتښتېدل او د رژیم واک پای ته ورسېد. الجولاني وروسته د انتقال د خبرو لپاره د اسد د دولت غړو سره ولیدل او محمد البشیر د موقت صدراعظم په توګه وټاکل شو.(Wikipedia, n.d.)

۶ .مواضع او سیاسي دریځ

الجولاني په یوه مرکه کې وویل چې د اسرائیل د هوایي بریدونو له ختمېدو وروسته، اسرائیل نور د سوریې د حملې لپاره بهانه نلري. هغه د سیمه‌ییز امنیت د ساتلو لپاره د ډیپلوماټیکو حل لارو اهمیت یادونه وکړه. همدارنګه هغه وویل چې هیئت تحریر شام به د ۱۹۷۴ د ځواکونو د جلا کولو تړون ته دوام ورکړي او د سیمه‌ییزو شخړو د حل لپاره نظامي ماجراوې به وروستي انتخاب وي(Al-Jazeera, 2024).

تشکیل هیئت تحریر شام او د سوریې د جګړې وروستي پړ مختګونه

۱ .د هیئت تحریر شام جوړول

په ۲۸ جنوري ۲۰۱۷ کې، احمد حسین الشرع (ابو محمد الجولاني) د جبهه فتح الشام د منحل کولو اعلان وکړ او دا ډله یې د یوې لویې اسلامي سوریې ډلې په نامه هیئت تحریر شام سره یوځای کړه. د دې ډلې لومړیتوب د القاعده او داعش پر وړاندې جګړه وه، تر څو د لویدیځو هېوادونو په نظر کې خپل موقف ښه کړي.

هیئت تحریر شام توانېدله چې داعش، القاعده او د مخالفینو زیاتره ځواکونه په خپل قلمرو کې شاته کړي او د ادلب ولایت ډېره برخه په خپل کنټرول کې واخلي، چې د سوریې د نجات حکومت په مرسته اداره کېږي، کوم چې له هیئت تحریر شام سره متحد دی.

په یوې مرکې کې چې الجولاني د CBS نیوز د ۶۰ دقیقې پروګرام سره وکړه، هغه وویل چې اوس په سوریه کې هیڅ مستقل هیئت تحریر شام نه شته، بلکې یو هیواد دی چې ټولې ډلې، ګوندونه او سازمانونه پکې یوځای شوي دي (Wikipedia, n.d.).

۲ .د بهرنیو ځواکونو د یرغل مخنیوی

د ۲۰۲۴ کال د دسمبر په ۱ نېټه، د اونۍ مجله راپور ورکړ چې ځینې رسنۍ او ټولنیزې شبکې ادعا کړې چې الشرع د روسیې د هوایي برید پر مهال وژل شوی، خو دا راپورونه وروسته د هغه د حلب ماڼۍ د لیدنې پر مهال رد شول. الجولاني د دسمبر په ۴مه، د حلب د آزادېدو وروسته، خلکو ته څرګنده کړه چې هغه ژوندی دی.

هغه د بشار اسد د رژیم د سقوط وروسته وویل چې راتلونکی پړاو د سوریانو د خدمت او د راتلونکي جوړولو فرصت دی. هغه زیاته کړه چې د ایران د ځواکونو له وتلو وروسته نور د بهرنیو مداخلت لپاره اړتیا نشته. الجولاني د ایران پروژه زیانمنه بلله او د سوریې بریا یې د دې پروژې پر وړاندې بریا وبلله. هغه څرګنده کړه چې د سوریې پیښې تصادفي نه وې، بلکې د اوږدې تیاری پایله ده. د روسیې په اړه یې وویل چې روسان د اسد رژیم له ناکامۍ خسته شوي، او نوی سوریایي حکومت روسیې ته د نوې اړیکې جوړولو فرصت ور کړی دی. د سوریې د مشرتابه په اړه یې وویل چې باید د انقلاب ذهنیت پریښودل شي او د قانون او بنسټیزو ادارو دولت ته لاره پرانیزي.(Al-Jazeera, 2024)

۳ .د اسد د رژیم له واکه لرې کول او د حکومت جوړښت

د ۲۰۲۴ کال د دسمبر په ۶مه، په یوې مرکې کې د CNN سره، الجولاني اعلان وکړ چې د حملې هدف د اسد د واک څخه لرې کول دي. هغه ژمنه وکړه چې د اقلیتونو د خوندیتوب لپاره به کار وکړي او د یو داسې حکومت جوړولو پلان یې وړاندې کړ چې د بنسټیزو اصولو او د خلکو د ټاکل شوي شورا پر اساس کار وکړي.

د نړیوالو بحرانونو ډلې (International Crisis Group) کارپوه دیرین خلیفه وویل چې الجولاني د هیئت تحریر شام د حل کولو په اړه فکر کاوه، ترڅو د مدني او نظامي ادارو جوړښت ته وده ورکړي. هغه همدارنګه څرګنده کړه چې غواړي د سوریې کډوال خپلو کورونو ته بېرته راشي.(Wikipedia, n.d.)

سوريې د انقلاب بريا او د انتقالي حکومت اعلاميه

۱ .د انقلاب بريا

احمد حسين الشرع (ابو محمد الجولاني) د سوريې د انقلاب د بريا اعلان وکړ. هغه وويل چې د سوريې خلک د څوارلس کلونو مظلوميت او ظلم وروسته، چې د بشار اسد رژيم يې ورباندې کړی و، د خپل قربانۍ له لارې بريا ترلاسه کړه. په دې موده کې زرګونه کسان وژل شوي، ټپيان شوي، نيول شوي او مليونونه يې کډوال شوي وو.

د هغه په وينا، د انقلاب بريا د ۲۰۲۴ کال د دسمبر په ۸مه نېټه ترلاسه شوه، او دا ورځ بايد د هر کال لپاره د ملي ورځې په توګه ولمانځل شي. همدارنګه، هغه اعلان وکړ چې د ۲۰۱۲ کال اساسي قانون به نور عملي نه وي، ټول استثنايي قوانين به لغوه شي، د پخواني رژيم ټولې ادارې او امنيتي ارګانونه به منحل شي، او نوی امنيتي ارګان به د سوريو له وګړو جوړ شي.

هغه د بعث ګوند او ټولې اړوندې ډلې هم منحل اعلان کړې او د ټولو پوځی او سياسي ډلو ادغام يې د دولت په نوو ادارو کې اعلان کړ. الشرع د انتقالي پړاو لپاره د سوريې د جمهوري رياست مسؤليت په غاړه واخيست او د مؤقتي قانون جوړونې صلاحيت يې هم ترلاسه کړ (Wikipedia, n.d.).

۲ .د انتقالي حکومت د رهبرۍ ټاکنه او لومړني اقدامات

د ۲۰۲۵ کال د جنورۍ په ۲۹مه، په دمشق کې د "د انقلاب د بریا کنفرانس" پر مهال، د ټولو مخالفو ډلو مشرانو احمد الشرع د انتقالي پړاو د ولسمشر په توګه ومنه. د دې غونډې هدف د سولې، د کډوالو د راستنېدو، او د نوې دولت د جوړولو ملاتړ و.

د جنورۍ په ۳۰مه، د قطر امیر شیخ تمیم بن حمد آل ثاني لومړنی عربي مشر و چې دمشق ته سفر وکړ او د سوریې د بیا رغونې او سیمه‌ییزو مسایلو په اړه یې خبرې وکړې.

د فبرورۍ په ۲مه، الشرع د سعودي عربستان ریاض او جده ته د رسمي سفر په ترڅ کې د ولی عهد محمد بن سلمان سره وکتل او له دې وروسته د عمرې د مراسمو لپاره مکه ته ولاړ. د فبرورۍ په ۴مه، هغه ترکیې ته ولاړ او د رجب طیب اردوغان سره د سوریې د ثبات او د بیا رغونې په چارو خبرې وکړې.

د فبرورۍ په ۸مه، د کیمیاوي وسلو د مخنیوي سازمان یوه پلاوي د دمشق سره د خپل لومړي رسمي لیدنې لپاره الشرع سره ملاقات وکړ. د فبرورۍ په ۱۲مه، الشرع د روسیې له ولسمشر ولادیمیر پوتین سره ټیلیفوني تماس ونیو او په همدې ورځ د سوریې د ملي ائتلاف او د مذاکرې ادارې سره غونډه وکړه، چې په پایله کې یې دواړه ادارې منحل او د نوي سیاسي جوړښت برخه وګرځېدلې.

د فبرورۍ په ۱۷مه، الشرع د سوریې د ساحلي ولایتونو اللاذقیه او طرطوس سفر وکړ، کوم چې د پخواني رژیم مرکزونه وو. د فبرورۍ په ۲۱مه، هغه د چین سفیر سره لیدنه وکړه ترڅو د اقتصادي او پانګونې همکاریو زمینه برابره کړي.

د مارچ په ۲مه، الشرع د انتقالي پړاو د قانون د جوړولو لپاره د يوې کمېټې د تشکيل اعلان وکړ، ترڅو د نوي حکومت د بنسټونو جوړښت ته لاره هواره کړي (Wikipedia, n.d.).

د سورېې موقت اساسي قانون او د احمد الشرع د حکومت اقدامات

۱ .د موقت اساسي قانون جوړښت

په ۲۹ جنورۍ ۲۰۲۵ کې، د سورېې د انقلاب د بريا په کنفرانس کې، د پوځي عملياتو وياند حسن عبدالغني اعلان وکړ چې د ۲۰۱۲ کال د بعث ګوند اساسي قانون لغوه شوی. احمد الشرع بيا اعلان وکړ چې به د "ملي خبرو اترو کنفرانس" جوړ کړي او يو "موقت اساسي قانون" به صادر کړي چې د انتقالي پړاو لپاره قانوني اساس وګرځي.

د فبرورۍ په ۱۲مه، د مؤقت حکومت لخوا د ملي خبرو اترو د کنفرانس لپاره يوه کمېټه جوړه شوه چې اووه غړي يې درلودل. د مارچ په ۲مه، الشرع د دې کمېټې د تشکيل اعلان وکړ او د مارچ په ۱۳مه يې د پنځه کلنې انتقالي دورې لپاره موقت اساسي قانون لاسليک کړ. دا قانون د اسلامي شريعت د قانوني سرچينې په توګه يادوي، د ټولو قومي او مذهبي ډلو د حقوقو خونديتوب تضمينوي، او د ولسمشر رياست سيستم يې ټاکلی، چيرې چې ولسمشر وزيران ټاکي. د پارلمان لپاره د موقت مجلس د خلکو شورا جوړه شوه چې د پنځه کلنې دورې په جريان کې د نوي اساسي قانون د جوړولو څارنه کوي.(Wikipedia, n.d.)

خو د سورېې د شمال او ختيځ د دموکراتيکې ادارې لخوا د دې قانون مسوده رد شوه، او د سورېې د دموکراتيک شورا د تاوتريخوالي، مذهبي توپير او استبداد د زياتيدو په اړه خبرداری ورکړ. په ځينو سيمو کې مظاهره کوونکو د "الجولاني

سقوط" شعارونه ورکړل، او په عمودا کې یې د فدرالي او دموکراتیک حکومت غوښتنه وکړه.

۲. د احمد الشرع د احتمالي وژنو هڅې

د امریکا ځانګړي استازي توم باراک د احمد الشرع د وژنې د هڅې خبرداری ورکړ، ځکه چې هغه د لویدیځ سره اړیکې جوړولې او د ټولشموله حکومت ملاتړ یې کاوه. د جون په ۱۲مه، د فرانسې ورځپاڼې L'Orient–Le Jour راپور ورکړ چې الشرع د جهادي ډلو لخوا د وژنې هڅې نه وې بریالۍ، او د جون په ۲۷مه، د حزب‌الله او داعش لخوا د وژنې پلان هم شنډ شو، که څه هم حکومت وروسته دا راپور رد کړ (Wikipedia, n.d.).

۳. د بهرنیو اړیکو فعالیتونه

احمد الشرع د ولسمشر په توګه له څو بهرنیو سفرونو پیل وکړ، چې پکې بحرین، اردن، سعودي عربستان، مصر، فرانسه، قطر، ترکیه، او امارات شامل دي. هغه د عربي هېوادونو د اضطراري غونډې او د انطالیا دیپلوماتیک فورم کې هم ګډون وکړ.

د جنورۍ په ۳مه، د فرانسې او آلمان د بهرنیو چارو وزیرانو دمشق ته سفر وکړ او د اروپا او سوریې د نوې سیاسي اړیکو پر موضوع یې له الشرع سره خبرې وکړې. د جنورۍ په ۲۹مه، د روسیې یوه پلاوي دمشق ته سفر وکړ او د سوریې د خاورې بشپړتیا او حاکمیت ملاتړ یې څرګند کړ.

د امریکا متحده ایالاتو د ۱۰$ میلیونه جایزې وړاندیز لغوه کړ، وروسته له دې چې الشرع د امریکا له یوې پلاوي سره لیدلي و. د مۍ ۷مه، الشرع د فرانسې ولسمشر ماکرون سره وکتل، او د مۍ ۱۴مه یې د امریکا ولسمشر ډونالد ټرمپ سره په

سعودي عربستان کې ولیدل. د دې وروسته، ځینې لویدیځ حکومتونو پر سوریه بندیزونه کم کړل.

د سپټمبر په ۲۴مه، الشرع د ملګرو ملتونو د عمومي اسامبلې ۸۰مه غونډه کې خبرې وکړې، او د اوکراین له ولسمشر زلینسکي سره یې اړیکې بیا پیل کړې (Wikipedia, n.d.).

۴ .داخلي سیاست او اقتصادي پلانونه

الشرع په یوه مرکه کې وویل چې سوریه اقتصادي پرمختګ لپاره متخصصینو ته اړتیا لري، او د نړیوالو تجربو څخه د زده کړې فرصتونه باید وکارول شي. هغه وویل چې د بشار اسد رژیم سقوط به د پانګونې او اقتصادي پرمختګ لپاره لوی فرصتونه پرانیزي، او سعودي عربستان کولی شي د سوریې د بیا رغونې په چارو کې مهم رول ولري. همدارنګه، د ګاونډیو هیوادونو سره ګډ اقتصادي پروژې هم د پرمختګ سبب ګرځي. هغه هیله څرګنده کړه چې د امریکا نوې اداره به د سوریې پر اقتصادي بندیزونو غور وکړي، او د پیسو نوی سیستم به هم په پام کې ونیسي.(Wikipedia, n.d.)

۵ .د سوريې د لبنان او سعودي عربستان سره اړيکې

الشرع د لبنان له مشرانو، په ځانګړې توګه د لبنان ډروز مشر وليد جنبلاط او د پخواني حکومت مشر نجيب ميقاتي سره وکتل، او د دواړو هېوادونو تر منځ د همکاريو او د پخوانيو ستونزو د حل لارې يې وڅېړلې.

د سوريې او سعودي عربستان تر منځ اړيکې هم د ۲۰۲۴ کال د ډسمبر په ۲۲مه د سعودي پلاوي په دمشق کې د ليدنې له لارې پياوړې شوې، او د دواړو هېوادونو ترمنځ د اقتصادي او پرمختيايي همکارۍ لارې چارې وڅېړل شوې (Wikipedia, n.d.).

د احمد الشرع د بهرنيو اړيکو عمده برخې

۱ .د امريکا متحده ايالاتو سره اړيکې

د ۲۰۲۴ کال د دسمبر په ۲۰مه، د امريکا يو شمېر ډيپلوماتانو دمشق کې له احمد الشرع سره وليدل ترڅو د سوريې د انتقالي پړاو راتلونکې خبرې وکړي. د دې ليدنې په نتيجه کې، امريکا هغه ته د نيولو لپاره مخکې ټاکل شوې جايزه لغوه کړه. په دې ملاقات کې، الشرع ژمنه وکړه چې هيڅ ترهګرې ډلې به د سوريې دننه يا بهر د ګواښ جوړولو توان ونه لري.

د ۲۰۲۵ کال په جنورۍ کې، د امريکا د بهرنيو چارو يو بل پلاوي دمشق ته سفر وکړ او د امريکا نوی ولسمشر ډونالد ټرمپ لخوا د صادر شوي معافيت په اساس، شپږ مياشتې لپاره د سوريې ادارو سره د معاملو بنديزونه نرم شول، تر څو د بشري مرستو لېږد اسانه شي.

په می ۱۴مه ۲۰۲۵، الشرع د امریکا ولسمشر ډونالډ ټرمپ سره د خلیج همکاریو شورا غونډې په څنډه کې وکتل، چې دا د دواړو هېوادونو ترمنځ لومړنی مخامخ لیدنه وه له ۲۰۰۰ کال راهیسې.

سپتمبر ۲۰۲۵ کې، الشرع نیویارک ته ولاړ او د CIA پخواني رئیس جنرال ډیویډ پیټریوس سره یې د سوریې د بیا رغونې او پانګونې فرصتونه وڅېړل. هغه لومړی سوریایي ولسمشر شو چې د ۱۹۶۷ کال راهیسې د ملګرو ملتونو د عمومي اسامبلې غونډې کې برخه واخیسته.

په نومبر ۲۰۲۵ کې، الشرع د امریکا په سپینه ماڼۍ کې له ولسمشر ټرمپ سره ولیدل، چې د سوریې د تاریخ لومړنی رسمي لیدنه وه. امریکا مخکې د سوریې پر الشرع بندیزونه کم کړل، په شمول د مالي شتمنیو او وسلو محدودیتونه (Wikipedia, n.d.).

۲ .د ایران سره اړیکې

د بشار اسد د رژیم تر سقوط وروسته، الشرع څو ځله د ایران په مداخلې انتقاد وکړ. د ایران او سوریې اړیکې مخکې د ستراتیژیک محور په توګه ګڼل کېدې. نوې سوریایي اداره د ایران د نفوذ د بیا ارزونې غوښتنه وکړه او د سوریې د بهرنیو چارو وزیر، اسعد الشیباني، ایران ته خبرداری ورکړ چې په سوریه کې ګډوډي مه خپروئ او د سوریې ملي حاکمیت ته درناوی وکړئ.

الشرع په ډسمبر ۲۰۲۴ کې په مرکزي ورځپاڼه الشرق الاوسط کې وویل چې د بشار اسد پر مهال سوریه د ایران د نفوذ لپاره دیوې مهمې منصې په توګه کارول کېده، او د ایران پروژې په سیمه کې زیانمنې وې. هغه زیاته کړه چې د سوریې بریا د دې خطرناک ایرانی پلان پر وړاندې وه.(Wikipedia, n.d.)

۳ .د اسرائیل او غزې اړیکې

الشرع په ډسمبر ۲۰۲۴ کې وویل چې سوریه د ۱۹۷۴ کال د تفکیک تړون پابنده ده چې د سوریې او اسرائیل ترمنځ د یوم کیپور جګړې وروسته وشو. هغه اسرائیل ته خبرداری ورکړ چې د سوریې پر وړاندې د هوایي بریدونو دوام مه کوئ او له سوریې څخه ووځئ.

هغه وویل چې سوریه د نوي جنګ لپاره چمتو نه ده او اوسنی تمرکز یې د هېواد بیا رغونه ده. د فبرورۍ په ۱۱مه ۲۰۲۵، الشرع وویل چې د امریکا ولسمشر ټرمپ وړاندیز د غزې د خلکو د بې ځایه کولو لپاره بریالی نه شي کېدای، ځکه هېڅ ځواک خلک له خپلو ځمکو نه شي ایستلی.

په اپرېل ۲۰۲۵ کې، د امریکا کانګرس یو پلاوي دمشق ته راغی، او الشرع څرګنده کړه چې د اسرائیل سره د ابراهیم تړونونو ته د ګډون علاقه لري، خو د هېواد بشپړتیا او حاکمیت به خوندي وي. په سپتمبر ۲۰۲۵ کې وویل چې مذاکرات به ژر د دواړو هېوادونو ترمنځ د امنیتي تړون سبب شي.(Wikipedia, n.d.)

۴ .د روسیې سره اړیکې

الشرع روسیه مهمه هېواد بللې او وویل چې د سوریې او روسیې ترمنځ ستراتیژیکې اړیکې دي، او د انرژۍ ډېری پروژې د روسانو په مرسته پر مخ ځي. د روسیې د بهرنیو چارو وزیر سرګي لاوروف وویل چې الشرع د غرب له فشار سره مخ دی چې روسیه پرېږدي، خو روسیه خپل ډیپلوماتان نه دي ایستلي او د سوریې نوی حکومت سره په اړیکه کې دي.

په اپرېل ۲۰۲۵ کې، الشرع وویل چې سوریه غوښتنه کړې چې بشار اسد د خپلو جنایتونو په خاطر محاکمه شي، خو روسیه دې غوښتنې ته نه ده رضایت ورکړی.

د اکتوبر ۱۵مه ۲۰۲۵، الشرع روسیه ته سفر وکړ ترڅو د روسي پوځي اډو وضعیت وڅېړي او د دواړو هېوادونو ترمنځ مثبت پیغامونه شتون لري.(Wikipedia, n.d.)

پایله

احمد الشرع (چې په ابو محمد الجولاني هم پېژندل کېږي) د سوریې د وروستیو سیاسي او پوځي بدلونونو له مهمو څېرو څخه ګڼل کېږي. هغه د وسلهوالې مبارزې له پړاو څخه تر سیاسي حضور پورې اوږده او پېچلې لاره وهلې ده. د ده فعالیتونه، نظریات او سازماني بدلونونه د سوریې په کورنۍ جګړه، سیمهییز سیاست او نړیوالو دریځونو ژور اغېز لرلی دی.

د ده تر مشرۍ لاندې Hay'at Tahrir al-Sham له یوې سختدریځې وسلهوالې ډلې څخه په تدریجي ډول د سیمې د یو منظم سیاسي-اداري ځواک په بڼه راڅرګنده شوه، چې دا بدلون د نړیوالو پام ځانته واړاوه. سره له دې، د نوموړي مخینه، ایډیالوژي او تېر فعالیتونه لا هم د بحث او اختلاف موضوع ده.

په ټوله کې، د احمد الشرع ژوند او سیاسي مسیر د معاصرې سوریې د تحولاتو یوه هنداره بلل کېدای شي. د ده راتلونکی رول به تر ډېره د سوریې د سیاسي ثبات، ملي پخلاینې او نړیوالو اړیکو له څرنګوالي سره تړلی وي.

ماخذونه(References)

Al Jazeera. (2015, July 26). *أبو محمد الجولاني*. الجزيرة نت.
https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/7/26/أبو-محمد-الجولاني

Al Jazeera. (2024). *Hay'at Tahrir al-Sham and developments in Syria*.
https://www.aljazeera.net

Israel Hayom. (2024). *Syrian transitional government developments*.
https://www.israelhayom.com

Mediaeye News. (n.d.). *Profile of Abu Mohammad al-Julani*.
https://www.mediaeyenews.com

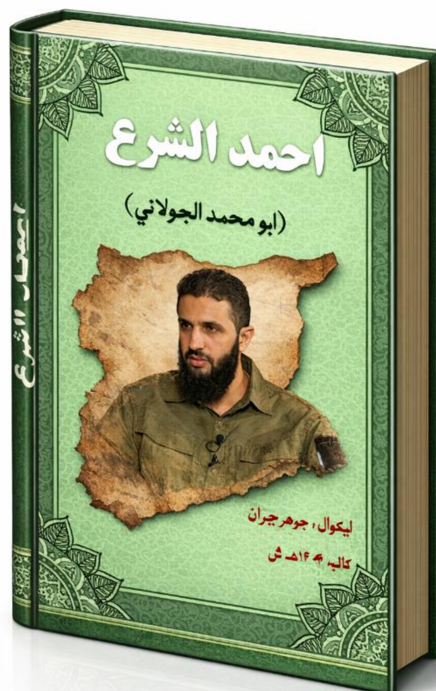
Time. (2025). *The 100 most influential people of 2025*. https://time.com

U.S. Department of State. (2013). *Terrorist designation of Abu Mohammad al-Julani*. https://www.state.gov

U.S. Department of State. (2025, June 23). *Removal of Hay'at Tahrir al-Sham from terrorist list*. https://www.state.gov

Wikipedia contributors. (n.d.). *Ahmed al-Sharaa*. In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved February 16, 2026, from https://en.wikipedia.org

Wikipedia contributors. (n.d.). *Hay'at Tahrir al-Sham*. In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved February 16, 2026, from
https://en.wikipedia.org

جوهر جبران د پښتو ژبې له هغو فعالو ليکوالانو څخه دی چې سلګونه علمي، تعليمي او څېړنيز اثار يې ليکلي دي. د ده ليکنې تر ډېره د بنسټيزو علومو ساده، روښانه او درسي تشريح ته ځانګړې شوې دي، تر څو زده کوونکي، ښوونکي او عام لوستونکي و کولای شي له علمي مفاهيمو اسانه ګټه واخلي.

د نوموړي مهم اثار د فلسفې مبادي، د ښوونې او روزنې اصول، د تدريس ميتودونه، ساينس، اروپوهنه، ټولنپوهنه، ځمکه پېژندنه او د طبيعي بوټو علمي ګټې رانغاړي. د ده ډېری کتابونه په برېښنايي (Soft) بڼه خپاره شوي او د علمي مينه‌والو لپاره پر انلاين پليټفارمونو د لاسرسي وړ دي.

جوهر جبران په خپلو اثارو کې د عقلاني تفکر، انتقادي فکر، علمي پوهاوي او اخلاقي روزنې پر پياوړتيا ټينګار کوي او هڅه کوي چې علم د ټولنې له واقعي اړتياوو سره وتړي. د ده علمي فعاليتونه د پښتو علمي ادبياتو د بډاينې لپاره مهم ارزښت لري.